

Nr 4.

Ankom till riksdagens kansli den 14 febr. 1914 kl. 10 f. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckta motioner angående ändring av dels § 21 mom. 1 i förordningen om kommunalstyrelse på landet, dels § 18 mom. 1 i förordningen om kommunalstyrelse i stad och dels § 15 mom. 1 i förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd.

Närvarande: herrar Edén, Hellberg*, Bellinder, K. J. Ekman*, Mannheimer, Kjellén, Stadener, von Mentzer, Wavrinsky, von Bahr, Hallberg, Ericsson i Vallsta, Jansson i Djursätra, Larsson i Säby, Nyström, Leander, Magnusson i Tumhult*, Larsson från Västerås, Kropp och Wallin.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Till konstitutionsutskottet hava hänvisats tre inom första kammaren av herr *Gelotte* väckta motioner, nr:ris 8, 9 och 10, i vilka motionären yrkar,

dels i motionen nr 8:

»att riksdagen för sin del måtte besluta, att nedanstående kungl. förordning skall erhålla följande förändrade lydelse:

Bihang till riksdagens protokoll 1914. 5 saml. 4 häft. (Nr 4).

Förordningen om kommunalstyrelse på landet.

§ 21.

Mom. 1. Äskas omröstning, verkställs den öppet och äge stämman besluta, huruvida omröstningen skall ske efter upprop»;

dels i motionen nr 9:

»att riksdagen för sin del måtte besluta, att nedanstående kungl. förordning skall erhålla följande förändrade lydelse:

Förordningen om kommunalstyrelse i stad.

§ 18.

Mom. 1. Äskas omröstning, verkställs den öppet, och äge rådstugan besluta, huruvida omröstning skall ske efter upprop»;

och dels i motionen nr 10:

»att riksdagen för sin del måtte besluta, att nedanstående kungl. förordning skall erhålla följande förändrade lydelse:

Förordningen om kyrkostämman.

§ 15.

Mom. 1. Äskas omröstning, verkställs den öppet, och äge stämman besluta, huruvida omröstningen skall ske efter upprop.»

Rörande de skäl, motionären åberopat till stöd för sina förslag, hänvisas till motionerna.

*Utskottets
yttrande.*

Enligt gällande, av motionären åberopade stadganden i kommunalfattningarna skall, där å kommunalstämma, allmän rådstuga eller kyrkostämman omröstning äskas, densamma verkställas efter upprop. Vid val av landstingsmän, stadsfullmäktige och kommunalfullmäktige däremot gäller såsom regel, att valmännen äga avgiva sina röster i den tur, de anmäla sig hos ordföranden.

Grunden till berörda olikhet för rösternas avlämnande är uppenbar. Röstning efter upprop har i allmänhet ansetts bidra till upprätthållande

av ordning och reda, och något skäl att frångå denna princip har därför icke förefunnits vid vanliga stämmoförrättningar, där regelmässigt ett flertal frågor föreligga till avgörande och stämmodeltagarne sálunda efter en viss omröstnings företagande kvarstanna i stämmolokalen i avvaktan på förhandlingarnas fortsättande. Vid nyssberörda kommunala val däremot komma valmännen tillstädes för förrättande av en enda omröstning. Deras intresse är då givetvis att få snarast möjligt avlämna sina röster för att kunna därefter avlägsna sig, och detta intresse tillgodoses i de flesta fall bäst därigenom, att de erhålla tillfälle att rösta, allteftersom de anmäla sig vid valbordet.

Emellertid kan ock förekomma en mellanform mellan nämnda båda omröstningssätt, vilken består däri, att vissa större grupper av röstägande, genom angivande av by, rote, kvarter eller dylikt, på en gång uppropas, varefter röstningen inom varje sådan grupp verkställs, antingen i mån av anmälan hos ordföranden eller efter upprop i enlighet med röstlängden av de tillstädeskomna. I själva verket torde, efter vad utskottet förspport, denna form för omröstnings förrättande i det praktiska livet synnerligen ofta komma till tillämpning. Detta är ock helt naturligt. Å ena sidan bibehålles nämligen därigenom plan och ordning vid förrättningens företagande, å andra sidan förebygges den omgång, som är förenad med uppropandet av samtliga namn i röstlängden. Metoden medför alltså påtagliga praktiska fördelar.

Motionären tyckes förmena att ett förfaringssätt av sistberörda art står i strid med gällande lag. Utskottet håller dock före, att så ej är fallet. Tvärtom synes sagda omröstningssätt ej blott rymmas under lagens bokstav, att valet skall verkställas efter upprop, utan ock stå i god överensstämmelse med dess anda och mening, såvitt som det karakteristiska för en omröstning efter upprop måste anses vara, att röstningen förrättas efter en bestämd, av de enskilda röstandes mening oberoende plan, medan vid röstning efter anmälan de röstande själva genom tiden för sin inställelse bestämma det inbördes företrädet sig emellan. — Denna utskottets uppfattning vinner ock stöd av ett av Kungl. Maj:t den 27 januari 1905 givet utslag, refererat i Walldéns m. fl. samling av kungl. brev, resolutioner och utslag angående tillämpningen av kommunalförordningarna nr 1623. Över ett av By församling å kyrkostämma den 24 juli 1904 fattat beslut anförde åtskilliga medlemmar av församlingen hos Västerås domkapitel besvär bland annat på den grund, att ordföranden vid omröstningen icke i dess helhet uppläst röstlängden utan uppmanat de röstägande att på hans upp-

ropande av de särskilda byarna anmäla sig för röstning. Sedan församlingens icke klagande medlemmar i avgiven förklaring anfört, att det vid stämman använda förfarandet att särskilt uppropa endast varje by eller lägenhet icke vore lagstridigt, då därigenom icke någon av de vid kyrkostämman närvarande blivit förhindrad att utöva sin rösträtt, förklarade domkapitlet genom utslag den 6 oktober 1904 — sedan domkapitlet utlåtit sig jämväl över annan åberopad klagogrund — att domkapitlet, »som icke funnit den gjorda invändningen mot ordförandens sätt att hålla upprop lagligen grundad», lämnade besvären utan avseende. Efter det besvären fullföljts, förklarade Kungl. Maj:t genom sitt ovanberörda utslag, att Kungl. Maj:t ej funne skäl att i domkapitlets utslag göra ändring. Härtill kan anföras, att, såvitt utskottet kunnat inhämta av tillgängliga prejudikat*, har högsta dömande instans ej heller senare i något fall upphävt ett stämmobeslut på den grund, att omröstningen skett efter anmälan (merendels med den motivering att det icke kunnat antagas, att »sättet för omröstningens verkställande övat inverkan på valets utgång» eller dylikt). Sistnämnda prejudikat hava emellertid förelegat för utskottet i så kortfattade referat, att några mer bestämda slutsatser rörande principerna för rättstillämpningen på nu ifrågavarande område knappast kunna dragas av desamma.

Även om i nu anförda fall röstning efter anmälan ej medfört stämmobesluts upphävande, så måste man dock giva motionären rätt uti, att ett dylikt omröstningssätt *konsekvent genomfört* ej låter sig väl förena med ifrågavarande lagstadgandens avfattning. Vid kommunala avgöranden i allmänhet lär emellertid, såsom ovan antytts, behov av en dylik konsekvent genomförd röstning efter anmälan endast mera sällan förefinnas. Det skall dock icke förnekas, att i vissa fall dess användande kan visa sig förmånligt, såsom då allenast *en* fråga av mer betydande intresse föreligger till avgörande (exempelvis folkskolläroval å kyrkostämma), eller därest stämman är mycket fåtaligt besökt.

Utskottet har ock övervägt, huruvida ej — med hänsyn till fall av sistnämnda slag, ävensom för åstadkommande av full otvetydighet rörande tillåtligheten av omröstningar av nyssberörda kombinerade art — en lagändring i av motionären föreslagen riktning borde vidtagas. Emellertid skulle efter dess genomförande en del svårigheter möta i den praktiska tillämpningen. Vid val av landstingsmän etc. går det väl för sig att på förhand bestämma, vilket omröstningssätt, som skall komma till användning. Så är däremot ej förhållandet beträffande kommunala avgöranden i

* Se Regeringsrättens årsbok 1910 Not. E nr 210 och 1911 Not. E nr 189 och 190.

allmänhet. Frågan, huruvida den ena eller den andra formen bör väljas, måste här enligt sakens egen natur avgöras från fall till fall allt efter olika medverkande faktorer, såsom stämmodeltagarnes antal m. m. Därvid kan en omröstning om omröstningssättet lätteligen bliva följden, i det att exempelvis vissa personer, som i händelse av röstning efter anmälan stå nära i tur att rösta, söka framtvunga en sådan ordning för röstningen, medan för andra en röstning efter upprop är att föredraga. Uppenbarligen äro dylika dubbla omröstningar icke ägnade att verka i det av motionären avsedda syftet till stämmoförrättningarnas förenkling och påskyndande.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

- a) att herr Gelottes motion, nr 8, i första kammaren ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda,
- b) att herr Gelottes motion, nr 9, i första kammaren ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda,
- c) att herr Gelottes motion, nr 10, i första kammaren ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 13 februari 1914.

På utskottets vägnar:

NILS EDÉN

Reservation:

av herr *Leander*.
